

Hoeder van het verlangen.

In deze zondagen zijn wij ons ervan bewust dat er in ons, diep van binnen, een oneindig verlangen leeft. Patrick heeft op de eerste zondag van deze cyclus daarvoor verwezen naar de Franse geleerde Lacan die zegt dat wij niet mogen laten raken aan die diepste kern; dat wij het verlangen moeten behoeden, beschermen en openhouden: een voor altijd onvervuld verlangen. Ik ga ook te rade bij René Girard. Hij maakt onderscheid tussen verlangen en begeren. Begeren, in de zin van mimetische begeerte, is toeëigening; dat moet beteugeld worden. Verlangen is per definitie ontologisch. Daarmee bedoelt hij dat de mens verlangt vanuit zijn diepste wezen, vanuit zijn existentie, vanuit zijn unieke persoonlijkheid. In filosofische termen heet het dat het ontologisch verlangen het ik van de mens verwezenlijkt. Het is zelfs zo dat het verlangen de mens stuurt - niet andersom.

In de voorbije week zag ik de film “De Storm”, over de watersnoodramp in 1953. In het verwoestende geweld van de stormvloed en de ontredde Julia, de jonge moeder, haar baby kwijt. Zij houdt zich echter vast aan de hoop en het geloof – ja, zij weet het zeker – dat hij nog leeft, misschien wel bij een andere vrouw. Met een alle ellende overstijgend verlangen en soms tegen beter weten in gaat zij zoeken en blijft zij zoeken. Haar verlangen houdt haar op de been en geeft haar de kracht om vol te houden in de barre gebeurtenissen, ook in de jaren daarna. Tenslotte vindt zij hem, toevallig, na 18 jaar. Hij blijkt dan de vermeende zoon van een andere moeder te zijn. Maar het verlangen van Julia blijft, want grootmoedig legt zij zich neer bij de feitelijke situatie en eist niet het geluk voor zichzelf op ten koste van anderen.

In het perspectief van de bijbel wordt op veel manieren het verlangen verbeeld. Om er enkele te noemen: * De uittocht van het volk uit de slavernij in Egypte: Ik, zegt de ENE, heb gehoord het kermen van de zonen Israëls; uitleiden zal ik u allen onder Egyptes lasten vandaan. * De belofte van het manna op hun tocht door de woestijn: de ENE spreekt tot Mozes: spreek hen toe en zeg: tegen de avond eet ge vlees en in de morgen wordt ge verzadigd met brood. * Het visioen van de komst van de messias: Scheur toch de wolken en kom. * De belofte van de opstanding: kom bevrijden.

Vandaag wordt in het evangelie van Marcus het verhaal van de broden en de vissen verteld. Wat zoeken al die mensen op die plek waar ze bij Jezus willen blijven en vergeten eten mee te nemen? Wat brengt hen daar bijeen? Het wonderlijke verhaal van de broden en de vissen is een symbool, een beeld van een groot verlangen.

En wij? Wat staat ons voor ogen en welk verlangen spreken wij uit als wij in het Onze Vader bidden “uw rijk kome” en “geef ons heden ons dagelijks brood”?

Dat doet mij denken aan wat Albert van den Heuvel eens vertelde over die bede in het Onze Vader; hij was een aantal jaren secretaris generaal van de Wereldraad van Kerken in Geneve. Hij vertelde: Ik heb voor brood als brood voor de toekomst leren bidden in de oecumenische beweging. Zo’n vijftig jaar geleden (dat was in de jaren zestig) organiseerde ik in Lausanne een grote oecumenische jeugdconferentie. Het waren de bloeidagen van de oecumene. Wij dachten dat de eenwording van alle christelijke kerken nog maar één generatie van ons verwijderd was; we zouden de verschillen tussen de kerken gewoon wegleven; we zouden ophouden met theologisch te kissebissen en we zouden samen een nieuwe geloofsbelijdenis vormgeven. Naïef maar wel begeistert.

De kerken vertelden ons dat wij ons niet mochten haasten: alles op zijn tijd. We mochten samen bidden, studeren, zingen, luisteren. Alleen één ding mochten we niet: samen het brood

breken van de eucharistie / het avondmaal. Dat was voorbehouden voor het moment dat wij allen een zouden zijn.

Ik heb dat nooit begrepen. In de eerste plaats omdat ik een oorlogskind ben. Ik wist hoe daar waar het dagelijks brood het verschil uitmaakte tussen leven en dood, het breken van het brood de gedachtenis werd van Christus, die zichzelf liet breken en uitdelen aan allen die dat van hem wilden aannemen. Ik had goed begrepen dat niet predikanten en priesters uitnodigden om zijn gedachtenis te vieren met gebroken woord en uitgegoten wijn, maar dat hij zelf de mensen aan zijn tafel noodde. En ik bedacht dat ik niet een ondankbaar wezen wilde zijn die zijn uitnodiging niet aannam, omdat sommigen van zijn grondpersoneel mij dat wensten te ontzeggen.

Dit verhaal van Albert van den Heuvel is voor een deel ook mijn eigen geschiedenis.

Die jaren zestig waren jaren van hoop, van het verlangen naar een nieuwe kerk in en ten dienst van een nieuwe wereld. Ik leefde ook in dat vurige verlangen; ik had mij er zeer voor ingezet en op mijn plek er ijverig voor gewerkt. Kort daarna kwamen echter de reactionairen aan de macht in de kerk; zij werkten de besluiten van het Vaticaans Concilie tegen en wilden de nieuwe verworvenheden terugdraaien. Toen heb ik mijn ambt neergelegd (teruggegeven aan de bisschop) en mij bekend tot de Ekklesia in Amsterdam, waar het oneindig verlangen levend gehouden werd en wordt. En in diezelfde gezindheid beken ik mij nu tot deze, uw, en - inmiddels voor mij ook- onze Ekklesia van De Lier.

Want wat brengt ons hier bijeen? Datzelfde groeiende verlangen als wij in het Onze Vader bidden "uw rijk kome" en "geef ons heden ons dagelijks brood". Naar dat brood houden wij ons verlangen open: Brood dat wij verstaan als datgene wat wij het meeste nodig hebben; dat zijn liefde en gerechtigheid.

En omdat dit verlangen niet te stuiten is bidden wij, vaak zingend:

Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood genoeg -
en water stroomt voor allen.

Daar bouwen wij veilige buurten
wonen dooreen in wijken van vrede
in schaduw van bomen.

Geen kinderen zullen daar sterven,
oude mensen maken hun dagen vol
en jonge mensen zullen daar pas
op hun honderdste sterven.
Wij zullen niet voor de leegte zwoegen
geen kinderen baren voor de verschrikking.

De wolf en het lam
zullen weiden tezamen:
wij leren de oorlog af.

Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood genoeg -
en water stroomt voor allen.

Brugge, De Lier 21 nov. 2010

Jan Geerts

Zo is het en zo moge het zijn.